

ULUSLARARASI SİYASİ SİSTEM VE TÜRKİYE’NİN GÜVENLİĞİ

International Political System and the Security of Turkey

Mehmet Erkan KILLIOĞLU*

Öz

Klasik Westphalia uluslararası sisteminin yerine gelme iddiasında olan geç Westphalia uluslararası sistemi küreselleşme süreci ile yakından alakalıdır. Bilindiği üzere küreselleşme süreci devletin uluslararası sistemdeki temel aktör olma durumunu değiştirme iddiasındadır. Bu yeni sistemde karşılıklı bağımlılıklar sebebiyle özerk ve kendi kendine yeten bir devlet olmak neredeyse imkânsızdır. Küreselleşme sürecinin de desteği ile bir dizi yeni devlet dışı aktör sisteme dâhil olmuştur. Yine küreselleşme sayesinde terörist örgütler ve çok uluslu şirketler, aynı sermaye ve fikirler de olduğu gibi, ülke sınırlarının ötesine geçebilmektedir. Yasadışı göçmen trafiği, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, enerji güvenliği, kitle imha silahları, küresel finansal krizler gibi konular da benzer şekilde sınırları aşıp, kolaylıkla global sorunlar haline gelebilmektedir. Bu sayılanların arasına son dönemde salgın hastalıklar da eklenmiştir. Uluslararası karşılıklı bağımlılık, devletleri geleneksel egemenlik ve güvenlik anlayışlarını değiştirmeye mecbur bırakmaktadır. Bu yeni uluslararası düzen girişimi ve onu sonucunda ortaya çıkan değişim Türkiye’yi uluslararası siyasette daha aktif olmaya ve pragmatik bir politika izlemeye teşvik etmektedir. Bu çalışmada, Geç Westphalia uluslararası sisteminde Türkiye'nin, bölgesel güvenlik açısından da önemli bir aktör haline geldiği ileri sürülmektedir.

Abstract

The late Westphalian international system, which claims to replace the classical Westphalian international system, is closely linked to the globalization process. The globalization process claims to change the role of the state in the international system. In this new system, it is almost impossible to be an autonomous and self-sufficient state due to interdependencies. With the support of the globalization process, several new non-state actors have been included in the system. Thanks to globalization, terrorist organizations and multinational companies can go beyond the borders easily, just like capital and ideas. Issues such as illegal immigrant traffic, drugs and weapons smuggling, energy security, weapons of mass destruction, and global financial crises can also easily cross borders and become global problems. Epidemic diseases have recently been added to these problems. International interdependence compels states to change their traditional understanding of sovereignty and security. This new international order encourages Turkey to be more active in international politics and to follow a pragmatic policy. In the late Westphalian international system, Turkey is becoming an important actor in the Eurasian region, not only in terms of economic, cultural, and political aspects, but also in terms of regional security.

Anahtar Kelimeler:

Westphalia
Uluslararası Sistemi,
Küreselleşme,
Güvenlik,
Samuel Huntington,
Vaclav Havel.

JEL Kodları:

F02, F22, F50, F52.

Keywords:

Westphalia
International System,
Globalization,
Security,
Samuel Huntington,
Vaclav Havel.

JEL Codes:

F02, F22, F50, F52.

* Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, mehmetkan@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3146-2609

Makale Geliş Tarihi (Received Date): 03.11.2021

Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 07.03.2022

1. Giriş

20. yüzyılın son çeyreğinde hızlanan küreselleşme süreci uluslararası sistemde devletlerin rolünü tartışmaya açmıştır. Bu sürecin etkisiyle ulusal güvenlik, bağımsızlık ve egemenlik gibi kavram ve terimlerin anlamı da klasik Westphalia uluslararası sistemindeki anlamından sapmaya başlamıştır. Çünkü yeni dönemde en az devletler kadar etkili olabilen devlet dışı aktörler de uluslararası sistemde faaliyet göstermeye başlamıştır. Terörizm, çevre sorunları, küresel ekonomik krizler ve enerji kaynaklarının güvenliği gibi konular dünyanın genelini ilgilendirir hale gelen konular olarak gündemi meşgul eder hale gelmiştir. Bu yüzden de devletler, bu sorunların üstesinden gelebilmek için birbirleri ile daha fazla entegre olma ve birlikte hareket etme ihtiyacı duymaya başlamışlardır. Hatta buna mecbur kalmışlardır. Bu yüzden bağımsızlık ve egemenlik kavramlarının yeniden tanımlanması ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Mevcut uluslararası sistemin bir parçası olan Türkiye, oldukça hareketli ve istikrarsız bölgeler olan Ortadoğu-Kafkasya ve yeni ortaya çıkan Orta Asya’nın tam kesişim noktasında yer almaktadır. Türkiye bu bölgede bin yıldan fazla bir süredir varlığını sürdüren, büyük devlet tecrübesi ve bilgi birikimi olan bir devlettir. Türkiye bu konumu sebebiyle gerek Westphalia gerekse de küreselleşme kaynaklı bir dizi sorunla mücadele etmektedir. Bulunduğu konum itibarıyla istikrarsızlaşmış bir Türkiye komşu ülkeler açısından olduğu gibi, tüm uluslararası sistem açısından da tehlikeli olacaktır. Bu yüzden hem kendi çabası hem de Batı dünyası tarafından geç Westphalia uluslararası sistemine Avrupa Birliği (AB) uyum süreci vb. girişimlerle entegre edilmeye çalışılmaktadır.

Küreselleşme süreciyle yapısında zamanın şartlarına uygun değişimler yaşanan Westphalia uluslararası sistemi ve ulus devletinin İkinci Dünya Savaşı’nın bitişine kadar sürdüğünü ve sonlandığını iddia eden uzmanlar bulunmaktadır (Nowak, 2003: 35; Sander, 2006: 100-101; Wilson, 2008: 554; Christenson, 2013: 737; Uygun, 2014: 571-572; Teschke, 2017: 20). Bu iddianın aksine Westphalia sisteminin devam ettiği görülmektedir. Ancak küreselleşme gibi yeni siyasal söylem ve yaklaşımlarla hâkim konumu tehdit edilmektedir. Bu sebeple uluslararası sistemin değişmediği, yaşananların dönemsel tepkiler olduğu yönünde görüşler de bulunmaktadır (Özel Özcan, 2019: 50). İkinci Dünya Savaşı’ndan günümüze kadar olan ve halen de süren bu zaman dilimi Geç Westphalia Uluslararası Sistemi olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’nin Geç Westphalia Uluslararası Sistemindeki konumu ve güvenlik ile ilgili faaliyetleri ele alınmaktadır.

Türkiye’nin güvenliği konusunda literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların mevcut olanlardan farklı olduğu nokta, uluslararası sistemi geç Westphalia uluslararası sistemi perspektifinden, eleştirel olarak yorumlayacak ve Türkiye’nin güvenlik önceliklerini bu bakış açısından değerlendirecek olmasıdır. Konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklar incelenmiş ve çalışmanın ortaya çıkarılması sürecinde bir arada kullanılması tercih edilmiş, yine çalışmayı ortaya çıkarırken diyalektik ve açıklayıcı bir yaklaşım kullanılmıştır.

Çalışmada diyalektik ve kronolojik bir yöntem benimsendiği için önce uluslararası sistemi şekillendiren ve ortaya çıkmasına imkân veren Westphalia sistemi hakkında okuyucuya bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu bilgilendirmeye ek olarak, sistemin bir parçası olan Türkiye ve onun güvenlik konusundaki tutumu ve bu tutumun Westphalia sisteminin son dönemi olduğu iddia edilen Geç Westphalia sisteminin etkisi incelenmiştir.

2. Westphalia Devlet Sistemi-Geç Westphalia Devlet Sistemi Ayrımı

Westphalia Anlaşması 24 Ekim 1648'te Múnster ve Osnabrück Őehirlerinde, tarafların bir araya gelmek istememesi yúzünden ayrı ayrı olarak imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Avrupa'da büyük yıkıma sebep olan Otuz Yıl Savaşları sona ermiş ve modern uluslararası sistemin de temelleri atılmıştır (Çiftçi, 2018: 688; Özel Özcan, 2019: 50). O zamandan beri egemen devletlerden oluşan bir uluslararası sistem mevcuttur (Misiagiewicz, 2011: 125).¹ Uluslararası ilişkilerde genel kabul gören kanı, modern devlet ve uluslararası sistemin 1648 Westphalia Barışı ile başladığıdır (Yılmaz, 2007: 18). Westphalia Antlaşması ile devletler karşılıklı olarak birbirlerinin bağımsızlıklarını tanımayı ve iç işlerine karışmamayı taahhüt etmiştir. Devlet, kendi ülkesi ve halkı üzerinde tek yetkili ve egemendir (Keyder, 2001: 138-139). Bu gelişme uluslararası sistemi dengeleyecek yeni formlar ve araçların geliştirilmesini de devletlere dayatmıştır. Uluslararası sistem, devletler arasındaki ilişkilerin, etkileşim ve işbirliklerinin bir bütünüdür. Bu yúzden sadece egemen devletler bu sistemin bir parçası ve aktörü olabilmektedir. Egemen devletler anlayışı üzerine inřa edilen bu merkezileşmiş yapının bileşenleri şunlardır:

1. Güvenlik
2. Uluslararası Düzen (Sistem)
3. İstikrar
4. Egemenlik
5. Devletin egemenliğini dayattığı coğrafi alan (Ülke).

Bu sayılanlar ulusal çıkarın (Raison d'etre)² bileşenleridir. Bütün devlet kendi gücünü ve milli güvenliğini arttıran her türlü önlemi almakta özgürdür. Egemenlik ve devletin ülkesi uluslararası ilişkilerin en önemli konu başlıkları arasındadır. Devletin egemenliği denildiği zaman; mutlak iktidara sahip olma, kanun yapma ve uygulama, vergi toplama ve harcama yapma, diğer devletlerle anlaşmalar yapma gibi haklar anlaşılmaktadır (Keyder, 2001: 141). Bu yúzden egemenlik kavramı Westphalia uluslararası sisteminin temel bileşenlerinden biridir. Toprak ve ülke sadece egemen devlet tarafından idare edilebilir. Ayrıca devlet, ülkesinde fiziksel güç ve şiddetin meşru çerçevede kullanımını da kendi kontrolü altına almıştır (Weber, 1978: 79-80).

Sistemin diğer bileşenleri olan uluslararası hukuk ve diplomasi de devletler arasında yapılan anlaşmaların bir sonucudur. Bu sayılanlar, egemen devletler arasındaki ilişkilerin ana düzenleyicisidir. Merkezi devlet ve onun ülkesinin korunması, güvenlik politikasının tek amacıdır. Westphalia devlet sisteminde, devletin güvenliği ve onun korunması sıfır toplamlı bir oyundur. Bu yúzden de bir devletin güvenliği ister istemez diğerinin güvensizliği olabilmektedir. Tek bir devletin güçlenip hegemon devlet haline gelmemesi için bulunan uygun çözümlerden birisi ittifak kurmaktır. Bu sayede küçük veya zayıf devletler kurdukları ittifaklar yoluyla sistemdeki güçlü devletleri dengelemeye çalışmaktadır. Westphalia uluslararası sisteminde, sistem çoğunlukla Realist paradigmaya göre kurgulandığı için, askeri güç devletlerin güvenliğinin sağlanması vazgeçilmez bir unsur olarak görölmektedir. Bu yúzden savaş da bu sisteme göre legal bir araçtır. Tüm bu anlatılanların da gösterdiğinden de anlaşılacağı üzere Westphalia uluslararası sistemi, modern uluslararası siyasi sistemin gelişiminde önemli bir basamaktır. Bu

¹ İşpanya Krallığı ile Hollanda arasında 1568-1648 yılları arasında devam eden Seksen Yıl ve 1618-1648 yılları arasında cereyan eden Otuz Yıl Savaşları'nın ardından imzalanan Westphalia Antlaşması modern devletin ve uluslararası sistemin doğuş tarihi olarak kabul edilmektedir (Bingöl, 2003: 4-5).

² Raison d'etat veya Devlet aklı veya hikmet-i hükümet, devletin bekası söz konusu olduğu hallerde her türlü kuraldan muaf olmasını savunan bir siyasi anlayıştır (Çilliler, 2016: 417-418).

sistem modern devletin yasal temelini ve uluslararası ilişkilerin temel değerlerini oluşturmaktadır (Misiagiewicz, 2011: 125).

20. yuzyılın özellikle son çeyreğinden itibaren oldukça popuiler hale gelen küreselleşme söylemi modern uluslararası sistemin parametrelerini değiştirmiştir. Ancak uluslararası ilişkilerdeki bu değişen değer ve parametreler küreselleşme sayesinde yerine üretildikleri “eski” değerlerle birlikte yan yana var olmaya devam etmektedir. Bu yüzden de henüz geçiş aşamasında olan yeni uluslararası düzen oldukça karmaşık bir haldedir ve hibrit bir yapıdadır (Misiagiewicz, 2011: 125-126).

“Compression of Space-Time Continuum/Uzay-Zaman Sürekliliğinin Sıkışması” (Warf, 2008) uluslararası toplumdaki değişim ve hibrit geç Westphalia uluslararası sisteminin ortaya çıkışı iddiasının başlangıç noktalarından birisidir. Bu durum daha sonra küreselleşme süreci ile birleşmiştir. Uluslararası sistemi değişmeye ve değişen zamana uymaya iten bu sebepleri kısaca açıklamak uygun olacaktır.

Öncelikle, bazı sosyal süreçlerin mekândan soyutlandığı ve kurtulduğu görülmektedir. Bu durum finans, sermaye ve bilgi akışının küreselleşmesi ile yakından irtibatlıdır. Bu akışlar bir dizi legal veya illegal sınır aşan sorunu beraberinde getirmektedir. Bu sorunların en bilinenleri ise; yasadışı göç ve insan kaçakçılığı, terörizm, evre sorunları, iklim değişimi ve küresel ısınmadır. Mekândan soyutlanma süreci, yeni hibrit uluslararası sistemin yapısını da güçlendirmektedir. Geleneksel Westphalia sisteminin coğrafı yapı (örneğin mesafe) ile olan etkileşimi, yeni sistemde halen varlığını korumaktadır ama mekânsızlaşma ile hibrit yapının bir sonucu olarak, aynı anda ve aynı yerde bir arada bulunabilmektedir. Coğrafı yapıya olan bağımlılık halen sürmektedir zira sınır anlaşmazlıkları ve etnik çatışmalar halen var olmaya devam etmektedir (Misiagiewicz, 2011: 126).

İkinci olarak, küreselleşme ile ortaya çıkan ve desteklenen ulus ötesi bir sosyal alan iddiası mevcuttur (Misiagiewicz, 2011: 126). Bu da farklı mekân ve düzen içinde var olsalar da farklı sosyal grup ve yapılar arasında yoğun bir etkileşim ve bağlantılar ağı kurulduğu anlamına gelmektedir. Bu sayede devletin egemenlik alanı dışında kalan uluslararası sistem, daha etkin bir şekilde ulus devletin egemenlik alanına sızabilmektedir. Yani sosyal hayatın bir kısmı egemenlik ötesi alana taşınmaktadır (Rosenau, 1996: 251). Diğer kısım ise hala egemen devletin ülkesi içinde kalmaya devam etmektedir. Bu sayede de küreselleşme taraftarlarının çok yaygın olarak kullandığı dünyanın küçük ve küresel bir köy haline geldiği iddiasına ulaşılmaktadır. Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler de mesafeleri ortadan kaldırarak bu sürece ve iddiaya katkıda bulunmaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere, geç Westphalia sistemi hibrit bir yapıdadır. Egemen devletlerin yanında devlet-dışı aktörler de sistemde yer almaktadır. Ulus ötesi bu örgütler ve aktörler bir coğrafı mekâna ve merkezileşmiş bir devlet yapısına ihtiyaç duymamaktadır. Bu yeni aktörler iyi bir şekilde örgütlenmiş, özerk sosyal gruplardır ve bu özellikleri sayesinde devletlerin sınırlarının da ötesinde rahatlıkla çalışabilmektedir. Bu sayede uluslar ötesi sosyal alan ortaya çıkılmaktadır (Misiagiewicz, 2011: 126).

Küreselleşme süreci sosyal hareketlere uluslararası siyasi ortama katılma imkânı sağlamaktadır. Diğer taraftan da küreselleşme yerel düzeydeki muhalefete de ilham vermektedir. Bu yüzden Richard Falk, bu durumla ilgili olarak iki çeşit küreselleşme olduğu iddiasında olmuştur. Bunlar:

1. Tabandan gelen küreselleşme. Bu küreselleşme yaklaşımı uluslararası ortamdaki farklılığı teşvik etmektedir.
2. Tepeden, yukarıdan aşağı doğru küreselleşme. Sermayenin serbest dolaşımı, pazar ekonomisi, serbest piyasa gibi terimlerle özdeşleştirilmiştir (Falk, 1999: 127-135).

Bu noktada Samuel Huntington'un Medeniyetler Çatışması paradigmasını hatırlamak yerinde olacaktır. Küreselleşme sürecinde toplumlar, kendi kültürleri ve dini yönelimlerine göre değerlendirilerek sınıflandırılmıştır. Mevcut uluslararası sistemde yerel kültürel kimliklere ihtiyaç oldukça karakteristik bir fenomendir. Ancak bu noktada Çek yazar Vaclav Havel, Huntington'dan farklı düşünmektedir. Havel'e göre birbirleri ile çatışan ve mücadele eden farklı medeniyetlerin aksine, insanlık tek ve herkesi kapsayan bir medeniyetin içinde yaşamaktadır. Bu medeniyet içinde yaşayan gruplar birbirinden ince bir kültür, din ve gelenekler çizgisi ile ayrılmaktadır (Havel, 1995: 32).

Mevcut uluslararası sistemin bir diğer bileşeni de farklı eğilimler ve süreçlerin birbirine zıt faaliyetlerinin faal hale getirilmesidir. Bu durumu James N. Rosenau "parçalanma" olarak adlandırmaktadır. Bu süreçte ayrılma ve entegrasyon aynı anda faaliyet göstermektedir (Rosenau, 2006: 105). Bu açıdan bakıldığında iki çeşit faktör vardır ve uluslararası sistemdeki değişimin dinamiklerini yönlendirmektedir. Bu iki faktörden birincisi uluslararası sisteminin merkezileşmesi ve entegrasyonu ile küreselleşme sürecini desteklenmesidir. Diğer tarafta ise tüm bu sürecinin tersine işleyen bir adem-i merkezileşme, ayrışma ve yerel süreçlerin teşvik edildiği bir başka süreç ve olaylar dizisi bulunmaktadır. Bu noktada Roland Robertson üçüncü bir yaklaşımı tartışmaya dâhil etmeye çalışmıştır; Glokalizasyon. Türkçeye bir dönem Küyerel olarak da çevrilen bu tanım ve onunla irtibatlandırılan yaklaşım küresel ve yerel süreçlere ve mekâna aynı anda, eş zamanlı olarak müdahil olmayı savunmaktadır. Bu süreçte yerel olan küresel sürecin bir parçası haline gelirken, evrensel olan da yerel hale gelmektedir. Bu durum Robertson'a göre "Yerelleştirilmiş/Bölgesel Küreselleşme"dir (Featherstone vd.,1995: 25-41).

Geç Westphalia uluslararası sisteminin bir diğer özelliği devletin içinde ve dışında şimdiye dek mevcut bulunan farklılıkları ortadan kaldırmasıdır. Bunun da sebebi devlet sınırlarının geçirgen olmasıdır. Örneğin, çok uluslu şirketler veya terörist örgütler devletin idari, siyasi, iktisadi ve sosyal sistemine sızabilir ve bu sayılan süreçlerinin bir kısmını veya hepsini kontrolleri altına alarak devlet yönetimini buldukları ortamdaki dışlayabilir. Keza enerji sektöründeki tek taraflı bağımlılık ve mevcut yapı, devletler ile çok uluslu şirketler arasındaki ilişki bu duruma bir başka örnektir. Bu sektörde yapılan yatırımlar sınırlara bağlı kalmamaktadır. Bu yüzden de enerji arzı ve güvenliğini sağlamak ve sürdürmek için üreticiler ve tüketiciler arasında sürekli bir diyalog olması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Geç Westphalia uluslararası sisteminin bir sonraki özelliği, askeri çatışmaların değişen şekli ve yapısıdır. Klasik Westphalia uluslararası sisteminde savaş nispeten kolay bir seçenektir çünkü düşmanın bir tanımı vardır. Savaşlar, egemen devletler arasında cereyan etmekte, devletler genelde toprak kazanımı için mücadele etmektedir. Carl von Clausewitz'in de ifade ettiği şekliyle savaş, dış politikanın farklı bir şekilde devam ettirilmesinden başka bir şey değildir. Geç Westphalia sisteminde ise savaş üzerindeki merkezi kontrol ortadan kalkmıştır. Adı da bu yeni ortama göre değişmiştir. Post-modern çatışma, asimetrik savaş, düşük yoğunluklu savaş gibi. Bu yeni savaş tarzının en belirgin özelliği ise kompleksliğidir. Bu özelliği yüzünden devlet tekeline yer alan resmi şiddet ile organize suç faaliyetleri arasındaki farklılıklar bulanıklaşmakta ve bunun sonucu olarak da insan hakları ihlalleri ortaya çıkabilmektedir. Bu yeni savaş tarzına pek çok

farklı katılım olabilmektedir. Paralı askerler, özel askeri şirketler, gönüllüler, paramiliter gruplar, suç örgütleri ve düzenli ordular bu katılımcılardan bazılarıdır. Bu sebeple de hangi unsurun yerel hangi unsurun da uluslararası olduğunu ayırt etmek zorlaşmaktadır. Silah tedarikçileri çoğunlukla devletler değil silah şirketleridir ve çatışan taraflara silah sağlamaktadır (Misiagiewicz, 2011: 128).

Mevcut uluslararası sistemin iki seviyesi vardır. Bunlardan birincisi Westphalia merkezleşmiş devlet sistemi, diğeri ise çok merkezli ve çok katmanlı geç Westphalia devlet sistemidir. İlki daha eskidir ve ikinci sistemin üzerinde geliştiği temeli sağlamıştır. İkincisi ise, hala gelişme aşamasındadır. Bu yüzden de belirsizlikleri fazla, karmaşık, tepkisel ve organize değildir. Westphalia uluslararası sisteminde sorulara cevap bulmak, bu sistem daha köklü ve yerleşik olduğu için, oldukça kolay olmaktadır. Örneğin Güvenlik nedir ve güvenlik politikasının muhatabı kimdir gibi. Güvenlik, en basit tabiri ile tehlikeden uzak olmak demektir. Devlet bunun tek üreticisi ve muhatabıdır. Günümüzde ise güvenlik tanımının kapsamı bu tanımla sınırlı değildir. Güvenlik sadece dış politika ve ulusal güvenlik, askeri konularla sınırlı değildir, hemen her sektöre yayılmaktadır (Buzan vd., 1998: 195). Güvenlik, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan çok boyutlu bir fikir halini almaktadır. Bu durumun yönetilmesi için devletler arasında ve kendi bünyesinde, medeniyetler ve uluslararası sistemdeki diğeri aktörlerle işbirliği ve diyalog gerekmektedir.

3. Geç Westphalia Uluslararası Sistemi Bağlamında Türkiye’nin Güvenliği

Mevcut uluslararası sistem, devletleri hiç olmadıkları kadar aktif hale getirmektedir. Bu aktörlerden biri ama spesifik bir tanesi olan Türkiye oldukça önemli bir bölgede yer almaktadır. Soğuk Savaş sonrasında yaşanan neredeyse tüm dikkate değer olaylar Türkiye’nin etrafındaki coğrafyada cereyan etmiştir. Türkiye, günümüzde oldukça istikrarsız bir çevrede yaşamaktadır bu da geç Westphalia sisteminden kaynaklanmaktadır.

Soğuk Savaş döneminde Türkiye, Batı dünyasının savunmasının önemli parçalarından birisi olmuştur. Bilindiği üzere Türkiye 1952 yılında artan Sovyet tehdidini dengelemek ve kendi güvenliğini arttırmak için, yapılan diplomatik girişimler ve Kore Savaşı’na katılımının da etkisiyle, North Atlantic Treaty Organization’a (NATO) üye olmuştur (Rustow, 1989: 84; Erkin, 1999; Saray, 2000: 100; Forcieri, 2006: 10.). Çünkü o dönemde Türkiye, Birleşmiş Milletler’in (BM) kurucu üyelerinden biri olmasına rağmen, diplomasi alanında neredeyse yalnızdır (Olca, tarihsiz: 69-80). Türkiye, Rusların meşhur “Sıcak Denizlere İnme Politikası”nın ve Soğuk Savaş döneminde de Sovyetler Birliği’nin Ortadoğu’ya yayılmasının önündeki en önemli engellerden biri olmuştur (Larrabee ve Lesser, 2003: 1; Yılmaz, 2006: 58). Bu kapsamda geliştirilen stratejik yaklaşıma “Northern Tier/Kuzey Kuşak” stratejisi adı verilmiştir (Kıbaroğlu, 1996: 319-324; Fuller, 1997: 43-57; Yeşilbursa, 2001: 59-110). Sovyetlerden yönelen tehdit gayet açık olduğu için o dönemdeki Türk dış politikası tahmin edilebilecek paradigmlar tarafından şekillendirilmiştir (Tahiroğlu ve Ismael, 2000: 16). Ancak Küba Füze Krizi ve Türkiye’deki Jüpiter füzelerinin sökülmesi sürecinin de gösterdiği üzere ülke, nükleer silahlar sebebiyle oldukça hassas ve tehlikeli bir durumda kalmıştır.

Soğuk Savaş’ın sona ermesi, uluslararası sistemi ve Türkiye’nin güvenlik anlayışını radikal bir şekilde değiştirmiştir (Baç, 2006: 21). Türkiye, kendisini bir anda Avrupa kıtasının güvenlik planlarından dışlanır bir halde bulmuştur. Bunda da en önemli etken, artık dağılmış olan Sovyetler

Birliği'nin çevrelenmesine yönelik ihtiyacın ortadan kalkmış olmasındır (Baç, 1997). Gerek bu durumun gerekse de yeni şekillenmeye başlayan Geç Westphalia uluslararası sistemi sebebiyle kuralları henüz belirlenmemiş yeni bir oyun başlamıştır. Bu ortamda oluşmaya başlayan yeni sistem Türkiye'nin karşısına yeni problemler çıkarmıştır (Tahiroğlu ve Ismael, 2000: 16). Rusya'nın ve diğer eski Sovyet cumhuriyetlerinin Komünizm'i terk ederek siyasi hayatı Batı tarzı bir demokrasi haline getirme çabası küresel işbirliğine gidilmesi ihtimalini arttırmıştır. Ancak özellikle SSCB'nin dağılmasından sonra, bu bölgede patlak verebilecek olan dondurulmuş sorunların yol açabileceği bölgesel çatışmaların nasıl önleneceği ve kontrol altına alınabileceği konusunda açıkça belirlenmiş mekanizmalar mevcut değildir. Bu durum Avrasya'nın merkezinde uluslararası çatışmalar ve i savaşların ortaya çıkma ihtimalini arttırmıştır. Türkiye de tam bu istikrarsız bölgenin merkezinde yer almaktadır (Tahiroğlu ve Ismael, 2000: 17; Forcieri, 2006: 9-10; Yılmaz, 2006: 59). Bu yüzden Türk dış politikasının en önemli amacı Asya ile Avrupa arasında bir köprü rolü oynamak olarak belirlenmiştir. Bu rol kültürel ve ekonomik olaylarla sınırlı değildir, güvenlik konusu da kapsamı içine dâhil edilmiştir. Jeopolitik konumu yüzünden Türkiye, aynen NATO'da olduğu gibi, Avrupa Birliği'nin (AB) savunma politikasına da (European Security and Defense Policy-ESDP) katkıda bulunacağı öngörölmüştür (Fogg, 2002: 16; Karaosmanoğlu ve Taşhan, 2004: 22; Forcieri, 2006: 10; Baç, 2006: 15). Ancak tam aksine Türkiye'nin ESDP ile AB'nin dışında tutulmaya çalışıldığı yönünde kaygıları olduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır (ayhan, 2002: 42-55; Yılmaz, 2006: 58). Türkiye, bu endişelerinde de haklıdır çünkü AB karar yapıcılarına göre güvenlik sağlamak için artık Türkiye'ye eskisi kadar ihtiyaç yoktur. Mevcut durum da zaten NATO üyesi olan Türkiye'yi AB'ne entegre etmeyi gerektirmemektedir (Baç, 2006: 22). Bu yüzden de o dönemde Türkiye, ABD ve İsrail'le savunma işbirliklerini geliştirmeye çalışmıştır (Yılmaz, 2006: 58).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi sonrasında tüm uluslararası sistem değiştiği için Türkiye'nin de uluslararası ve stratejik çevresi de değişmiştir. Bilindiği üzere Kafkasya ve Orta Asya'da Sovyet sisteminin bakiyesi olan biri dizi devlet ortaya ıkmiştır. Bu devletlerin önemli bir kısmı Müslümandır ve ilerinde etnik olarak farklı gruplar olsa da hepsi Türk kültür alanı içinde kalmaktadır. Bu yüzden Türkiye'nin jeopolitik ve jeoekonomik önemi daha da artmıştır. Türkiye artık Avrasya'nın doğusu ile batısını birleştirmektedir. Yeni bağımsız olan bu bölgelerde zengin enerji kaynakları (petrol ve doğalgaz) bulunmaktadır ve dünya pazarına sunulmayı beklemektedir. Bu yeni durum, enerji kaynaklarına erişim konusuna büyük önem veren Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası dönem güvenlik stratejileri ve dış politika vizyonu üzerinde oldukça etkili olmuştur. Bu değişim sonrasında Soğuk Savaş döneminin en bilinen güvenlik ittifaklarından birisi olan NATO'nun da rolü değişmiştir. NATO, bilindiği üzere Soğuk Savaş döneminde Batı dünyası ile Türkiye arasındaki en önemli kanallardan biri olmuştur (Hale, 2000: 191). Ancak yaşanan değişim yüzünden Türk siyasi ve askeri eliti arasında gelecekte NATO'nun rolü ve Türkiye'nin ittifakla olan ilişkisinin izleyeceği seyir konusunda ciddi tartışmalar da yaşanmıştır. Türkiye'nin stratejik öneminin Soğuk Savaş'ın bitmesi sonrasında azaldığı yönündeki görüşün de etkisi ile askeri ve siyasi elit ülkenin uluslararası siyasette marjinalleşmesinden endişe etmiştir. Ancak geç Westphalia sisteminden kaynaklanan tehditlere rağmen ülkenin askeri gücü ve kabiliyetleri belirleyici olmuş ve güvenlik üretmeye devam etmiştir. Bu da Türkiye'yi NATO açısından yeniden değerli hale getirmiştir çünkü ülke ittifak içerisinde ABD'nden sonra en büyük ikinci askeri güçtür (Karaosmanoğlu ve Taşhan, 2004: 87). Ülke, hâlihazırda 40 yıldan fazla bir süredir düşük yoğunluklu çatışma/ayrılıkçı terör saldırıları ile mücadele etmektedir (Rubin ve Kirişçi, 2001: 6). Değişmeye başlayan uluslararası sistem

sebebiyle Türkiye, bölgesel güvenlik işbirlikleri ve barışı koruma görevlerine özel bir ilgi göstermeye başlamıştır. Bu kapsamda Somali, Bosna-Hersek ve Afganistan'da barışı koruma görevlerine aktif bir şekilde katılmıştır (Karaosmanoğlu ve Taşhan, 2004: 15).

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Türkiye bir dizi tehditle karşı karşıyadır. Bunlardan ilki, Ortadoğu'daki Arap Baharı gösterilerinin ülkeye sıçraması ile 2011 yılında patlak veren Suriye İç Savaşı'dır (Bozkurt, 2018: 58 ve 60). Bölgeyi istikrarsızlığa sürükleyen bu çatışma, ekonomik ve demografik açıdan da bölgeyi ve Türkiye'yi hala tehdit etmektedir (Orhan, 2014; Orhan ve Şenyücel Gündoğar, 2015). Çünkü bu çatışma, kendi muhaliflerini soykırım yaparak ve onları yaşadıkları yerden sürüp, komşu ülkelere havale etmeyi kolay bir çözüm olarak gören Suriye yönetiminin tutumu yüzünden Türkiye'nin yakın tarihinin en büyük kitlesel göç hareketleri ile karşı karşıya kalmasıyla sonuçlanmıştır. Bunun sonucunda Suriye'nin iç sorunları Türkiye'ye taşınmış, Türkiye'nin duruma karşı almaya çalıştığı tedbirler, istemese de Suriye'nin iç işlerine müdahil olur hale gelmesine sebep olmuştur (Ağır ve Sezik, 2015: 95-124; Özdemir, 2017: 114-140; Khalaf ve Ilgar, 2017: 40-52; Öztürk ve Çoltu, 2018: 188-189).

Suriye İç Savaşı'nın bölgede yarattığı istikrarsızlık sebebiyle daha da önemli hale gelen bir diğer tehdit de bölgedeki ülkelerin sahip olduğu kitle imha silahlarıdır. Türkiye, Rusya, İsrail, İran vb. ülkelerden gelebilecek olan balistik füzelerin menzili içerisinde kalmaktadır ve önleme ve hava savunma sistemlerini henüz geliştirme aşamasındadır. Bu durum, gelecekte daha fazla ülkenin bu teknolojiye sahip olmayı istemesi sebebiyle daha da kronik bir hal alacak gibi gözükmemektedir (Larrabee ve Lesser, 2003: 4). Etnik köken farklılığını kendisine referans alan ayrılıkçı terörizm de geç Westphalia uluslararası sisteminde Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden bir başka önemli ve ulus ötesi bağlantıları ve erişimi olan konudur. Ayrılıkçı terör hareketi ve onun Suriye ve Irak'taki bağlantıları son dönemde Türk dış politikasını meşgul eden konular arasındadır. Bu konu 1990'lı yıllardan beri ülke gündemini işgal etmektedir.

Türkiye'deki ayrılıkçı terör hareketi basit bir memnuniyetsizliğin dışı vurumu değildir. Hareket gerek bölge dışındaki gerekse de komşu devletlerden destek görmekte ve bölgedeki toplam dört devletten toprak talebi bulunmaktadır (Olson, 1996: 88). İşin ilginç tarafı Türkiye dışındaki diğer üç devlet Türkiye'yi meşgul etmek adına bu hareketi desteklemekten çekinmemiştir. Hareket, ABD ve AB'nin terör örgütleri listesinde yer almaktadır. Örgütün yürüttüğü terör ve tedhiş hareketleri sonucunda 1984 yılından bu yana 40.000'e yakın insan ölmüş, binlerce kişi de yaralanmıştır (Keyman ve Öniş, 2007: 291). Bu yüzden Türkiye bu konuyu oldukça ciddi bir şekilde ele almaktadır. Özellikle ABD'nde yaşanan 11 Eylül saldırıları sırasında 4.000 kadar vatandaşının ölmesini takiben, bu saldırıyı yapanları korumak ve destek olmakla suçladığı Afganistan ve Irak'ı sırasıyla işgal etmesi düşünüldüğünde, Türkiye'nin bu konuyu güvenleştirmesi aşırı bir tepki değildir. I. Lesser ve F. Larrabee'ye göre Türkiye, özelliği ile Ortadoğu ve Orta Asya'da terörle mücadele konusunda uzun dönemde önemli bir rol oynama potansiyeline sahip tecrübeli bir devlettir (Larrabee ve Lesser, 2003: 8).

Ayrılıkçı terör konusu Türkiye'nin diğer önemli problemlerini de etkilemektedir. Bunlardan biri de AB üyelik sürecidir. Türkiye, AB içinde sıklıkla Fransa gibi kendi insan hakları sicili ve geçmişi pek de parlak olmayan ülkeler tarafından eleştirilmekte, sistematik insan hakları suçlamaları ile sıkıştırılmaya çalışılmaktadır. Bu suçlamaların arkasında yatan asıl sebeplerden biri de ayrılıkçı terör nedeniyle durumu oldukça nazik hale gelen Türkiye'nin AB ile entegrasyon veya üyelik sonrasında bu istikrarsızlığı AB bölgesine de taşıma ihtimalidir. Diğer sebepler ise Türkiye'nin ekonomik ve siyasi olarak güçlenmesi ve Ortadoğu ile Akdeniz bölgesinde rakip

olarak ortaya çıkmasının önlenmesidir. Bu temel başlıkları takiben Türkiye'nin geç Westphalia uluslararası sisteminin doğası sebebiyle karşılaştığı diğer sorunlar ise şunlardır:

- Uyuşturucu kaçakçılığı,
- Silah kaçakçılığı,
- İnsan kaçakçılığı (Bilgin, 2005: 190).

Bu sayılan konu başlıkları tek bir devletin kendi imknları ile zebileceği sorunlar değildir. Sorunlar, devletlerin sınırlarının ötesine de uzandığı ve birden fazla aktörü ilgilendirir bir hale geldiği için kısa vadede zmszlyęe mahkm olmakta ve var olmaya devam etmektedir. Tüm bu sayılan konular küreselleşme sürecinin olumsuz ve istenmeyen etkileri arasında yer almaktadır.

Küreselleşme, kuzey ve güney arasındaki gelişme farklılıklarının daha belirgin hale gelmesine sebep olmuştur. Gelişen ulaşım ve iletişim imknlarının da yardımı ve etkisiyle gelişmiş kuzeyde daha iyi, güvenli bir hayat kurma ihtimali dünya genelinde büyük bir legal veya illegal g ve göçmen hareketliliğinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu yüzden zengin Batı ile özellikle de Avrupa kıtası, Uzakdoğu, Afrika, Orta Asya ve Ortadoğu'dan gelen göçmenler için bir çekim merkezi haline gelmiştir (Koçak ve Gündüz, 2016: 67). Bu g hareketi srekliyiği ve artan yoğunluğu sebebiyle AB için de bir güvenlik tehdidi halini almıştır. Bu aşırı derecede yoğun insan hareketliliği, legal veya illegal olsun, AB'nin baç edebileceğinden fazladır ve ye ülkelere ekonomik, sosyal, kültürel açıdan pek çok sorun çıkarmaktadır (Koal ve Gündüz, 2016: 67). Bu yüzden de AB kurum ve kuruluşları bu sorunu zebilemek için tüm güçleri ile çalışmaktadır (Misiagiewicz, 2011: 132).

Avrupa'ya yönelen bu g dalgasının önlenmesi ve kontrol edilmesi noktasında Türkiye, AB politika yapıcıları tarafından önemli bir engel olarak grlmektedir. Eğer göçmen akımının n alınmazsa, özellikle de yasadışı göçmenler Türkiye zerinden Arnavutluk, Macaristan ve ek Cumhuriyeti'nden geçerek Avrupa'ya ulaşmaktadır. Yasadışı göçmenler ve insan kaçakçıları çoğunlukla Balkan rotasını tercih etmektedir. Yunan ve Bulgar sınırlarını rüşvet vererek kolayca geçebilmektedirler. Türkiye'nin önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Balkan yolunun başlangıcı ve toplanma noktası olan Türkiye'de kontroller sıkı tutulursa bu hattan gelen yasadışı göçmenlerin nnn büyük oranda kesileceği düşünülmektedir (Misiagiewicz, 2011: 133).

Jeoekonomi, geç Westphalia ekonomik sisteminin bir başka önemli bileşenidir. Ülkelerin ekonomik gücünün en önemli göstergesi Gayrısafı Milli Hasıla (GSMH) olarak kabul edilmektedir. Türkiye bu noktada Group of Twenty (G-20) yesi ülkeler arasındadır. Bu açıdan Türkiye'nin yakın çevresinde önemli görevler alabilecek gte olduğunu söylenebilir. Küreselleşme sürecinin bir sonucu olan ekonomik liberalleşme, Türk devleti ve toplumunu ciddi derecede etkilemiştir. Bu noktada devletin karar alma mekanizmalarında etkili olabilecek daha fazla i ve dış aktör ortaya çıkmıştır (Öniş ve Turem, 2001: 94-120). Uluslararasılaşma süreci Türkiye'nin ekonomik, siyasi ve sosyal yapısını değiştirmektedir (Bilgin, 2005: 175).

Türkiye'nin çok yönlü ve çok boyutlu politikası ülkenin pek çok uluslararası kurum ve kuruluşa yeliği ile belirginleşmektedir. Bu da geç Westphalia uluslararası sistemin önemli bir özelliğidir. Türkiye, BM, Avrupa Konseyi, NATO, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Dünya Ticaret rgt, İşlam Konferansı rgt'ne üyedir. Keza Karadeniz İşbirliği rgt, Ekonomik

İşbirliği Örgütü (ECO), D-8 Organizaton for Economic Cooperation (D-8) gibi yerel ölçekteki örgütlere de üyedir ve AB ile üyelik sürecindedir (Misiagiewicz, 2011: 134).

Türk dış politikasının temel önceliklerinden bir diğeri de AB ile entegrasyondur. Ancak bu durum devletin egemenliği konusu ile doğrudan bağlantılıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere geç Westphalia uluslararası sisteminde devletin egemenliğine yüklenen anlam değişmektedir. Herhangi bir devlet için bu yeni oluşan ortamın dışında kalmak ve kendisini ondan soyutlamak küreselleşme süreci sebebiyle oldukça zordur. Bu yeni sistemde diğer devletlerle işbirliği yapılmaksızın elde edilemeyecek önemli kazanımlar da bulunmaktadır. Bu yüzden AB gibi spesifik uluslararası yapılara katılım önemlidir ancak yine de devletin kendi seçimine bağlıdır ve özgür iradesine tabidir. Dışarıdan gelen bir zorlama olmadan egemenlikten kendi rızasıyla feragat karşılıklılık prensibine göre olmakta, demokratik bir hükümetin ulusal çıkarını göz önüne alarak karar vermesiyle ortaya çıkmaktadır. Süreç, teoride bu şekilde işlemektedir. AB üyeliği için 50 yıldan fazla süredir girişimlerde bulunan Türkiye de egemen bir devlettir. Bu yüzden de iç ve dış sorunları ile nasıl yüzleşip, başa çıkacağına kendisi karar verebilir (Misiagiewicz, 2011: 134).

Enerji güvenliği de geç Westphalia uluslararası sisteminde devletin dış politikasında önemi artan bir konudur. Bu konuda dünya üzerindeki pek çok ülke birbirlerine bağımlıdır. Tüketici ülkeler bu yüzden enerji güvenliklerini güvenceye almak için etkili ve uzun vadeli enerji politikaları geliştirmeye çalışmaktadır (Tekin ve Williams, 2009: 419). Bu duruma en güzel örnek olarak AB ülkeleri ile Rusya Federasyonu arasındaki enerji diplomasisi verilebilir. Bu noktada tek bir üreticiye bağlı olmak oldukça riskli hale gelmektedir. Bu yüzden de tüketici olan ülkeler kaynaklarını çeşitlendirmeye büyük önem vermektedir. Bu nedenledir ki 2006 yılından beri enerji güvenliği konusu AB’nin temel önceliklerinden biri olmuştur. Bu tarihte Rusya Federasyonu Ukrayna’yı cezalandırmak için ülkeye olan doğalgaz akışını durdurmuştur. Bu durum AB açısından bir ikaz olmuştur (Winrow, 2006: 50). Bu noktada, AB üyesi ülkeler kaynaklarını çeşitlendirmek ve Rusya’ya bu konuda bağımlı olmamak için Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya’daki petrol ve doğalgaz üreticisi ülkelerle ilişkilerini geliştirme çabasıındadırlar. Türkiye bir kez daha bu noktada, jeopolitik konum ve ikili ilişki potansiyeli sebebiyle öne çıkmaktadır (Shaffer, 2006: 97). Bulunduğu coğrafi konum Türkiye’yi önemli bir alternatif petrol ve doğalgaz boru hattı geçiş-iletim güzergâhı haline getirmektedir. Mavi Vatan konsepti adı altında Doğu Akdeniz’de ilan etmiş olduğu münhasır ekonomik bölge ise üretici olma ihtimalini ve alternatif iletim hatlarını kendi kontrolündeki bölgelerden geçirme ihtimalini arttırmaktadır. Doğu Akdeniz’deki bu olası durum AB’yi köşeye sıkıştırmaya çalışan Rusya Federasyonu’nun planlarını bozmaktadır (Misiagiewicz, 2011: 135).

Türkiye bu konumu sebebiyle, hem enerji üreticisi hem de tüketici ülkeler için iyi bir ortaktır. Ülkenin artan enerji ihtiyacı, Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya’daki üretici ülkelerle yakın ilişkileri kendisine dayatmaktadır. Ancak enerji kaynaklarını sadece kendi topraklarına taşımak değil, bunu küresel pazarlara ulaştırmak için de girişimlerde bulunmakta, çokuluslu şirketlerden konu ile ilgili teklif de almaktadır. Bu duruma verilebilecek en güzel örnek ise Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) hattıdır. İnşaatına 2002 yılında başlanan BTC hattı dört milyar dolara mal olmuştur (Fink, 2006: 1). Hattın resmi açılışı Azerbaycan’da 2005 yılı Mayıs ayında, Gürcistan’da ise ayın yılın Ekim ayında olmuştur. Resmen 13 Temmuz 2006 tarihinden beri faaliyettedir. Konsorsiyumda BP (İngiltere), SOCAR (Azerbaycan), TPAO (Türkiye), Statoil (Norveç), Unocal (ABD), Itochu (Japan); INPEX (Japan) ve ConocoPhillips (ABD) vardır. Ayrıca Dünya Bankası’na bağlı International Finance Corporation (IFC) ve European Bank for

Reconstruction and Development (EBRD) projeyi ve hattın inşasını desteklemiştir (Misiagiewicz, 2011: 135). BTC'nin tamamlanması ve faaliyete geçmesi için verilen diplomatik-ekonomik destek Türkiye'nin Hazar Denizi havzasına yönelik stratejisinin de önemli bir parçası olmuştur (Larrabee ve Lesser, 2003: 9).

Tüm bu anlatılanlar göz önüne alındığında Türkiye, Avrupa'nın enerji güvenliği açısından hem bir fırsat hem de bir tehdittir. Türkiye bu konuyu 2005 yılında başlayan AB üyeliği görüşmelerinde koz olarak kullanmaya çalışmıştır. řunu söyleyebiliriz ki, AB üyesi olan bir Türkiye sayesinde AB enerji teminini güvence altına alabilir. Bu da Türkiye'yi aktif ve güvenilir bir jeoekonomik aktör haline getirmektedir. Bu noktada Türkiye'nin sıklıkla vurgu yapılan jeopolitik konumunu hatırlamak yerinde olacaktır. Zbigniew Brzeziński'nin de ifade ettiği üzere uluslararası ilişkilerde aktif jeostratejik aktörler, sınırlarının ötesine gücünü ve etkisini taşıma imkânı ve isteği olan devletlerdir. Devletler bu sayede mevcut jeopolitik durumu değiştirmeyi amaçlar (Brzezinski, 1998: 40). Diđer taraftan yine Brzezinski'ye göre, jeopolitik pivot devletler de vardır. Bu devletler de önemlerini, güçleri ve motivasyonlarından değil de hassas konularından ve jeostratejik aktörler olarak zarar görme ihtimal ve potansiyellerinden elde eder. Tüm bunlar dikkate alındığında Brzezinski'ye göre Türkiye, jeopolitik aktif pivot bir ülkedir (Brzezinski, 1998: 41). Brzezinski ayrıca Türkiye'nin Hazar Denizi havzası ve Orta Asya için de önemli bir jeostratejik aktör olduğu hususunu teyit eder (Brzezinski, 1998: 47). Türkiye stratejik bir bölgede, kıtalar arasındaki bir geçiş bölgesinde konuşlanmış bir ülkedir. Dört önemli denize erişimi vardır ve bir başka önemli bağlantı yolu olan İstanbul ve Çanakkale Boğazı'nı kontrol etmektedir.

Bu yeni uluslararası siyasi konjonktürde adapte olma sürecinde bir Türkiye'nin güvenli sınırlara ve barışçı komşulara ihtiyacı vardır ancak bu durum özellikle Ortadoğu bölgesinde neredeyse imkânsızdır. Yeni tehditler ve tehlikeler yüzünden Türkiye, kanat ülkesinden cephe ülkesine dönüşmüştür. Bu yüzden ülke diplomasisi son dönemlerde daha aktif olmaya çalışmaktadır (Labasa ve Larrabee, 2008). Suriye İç Savaşı örneğinde olduğu gibi, ulusal güvenlik Türkiye'yi daha aktif olmaya ve önleyici hamleler yapmaya mecbur bırakmaktadır.

4. Sonuç

Uluslararası sistem önemli değişim geçirmektedir. Klasik Westphalia uluslararası sistemi küreselleşmenin de etkisiyle geç Westphalia sistemi adı verilen, mevcut sistemi aşan, farklı ve yeni bir yapıya dönüşmeye çalışmaktadır. Westphalia ve Westphalia sonrası parametreler uluslararası sistemde bir arada var olduklarından geç Westphalia uluslararası sistemi olarak adlandırılan yapı, hibrit bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yeni, ancak belirsizlikleri fazla olan uluslararası sisteme bir devletin tek başına adapte olabilmesi oldukça zordur. Bu ülkelerden birisi olan Türkiye, oldukça çalkantılı bir bölgede yer alan ancak köklü bir tarih tecrübesi ve bilgi birikimi olan bir devlettir. Ancak geç Westphalia uluslararası sistemi Türkiye açısından oldukça ciddi bir güvenlik tehdidi haline gelmektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesini takiben, Sovyet tehdidi ortadan kalktığı için, Komünizm'e karşı bir set olarak görülen Türkiye'ye artık ihtiyaç olmadığı ve ülkenin jeopolitik ve stratejik öneminin azaldığı yönünde düşünceler özellikle Batılı uzmanlar tarafından bir dönem dile getirilmiştir. Ancak uluslararası siyasette yaşanan gelişmeler bu iddianın doğru olmadığını tüm taraflara göstermiştir. Orta Asya, Kafkasya ve Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler Türkiye'nin

öneminden pek bir şey kaybetmediğini teyit etmiştir. Bu yeni döneme, onun sunduğu fırsat ve tehditlere karşılık verebilmek için ülkenin dış politikası daha aktif ve pragmatik bir tarza doru evrilmeye başlamıştır. Afrika, Asya ve Avrupa kıtalarının kesişim noktasında yer alması ülkeyi enerji kaynakları açısından önemli bir hale getirmiştir.

Bu konumu sayesinde Türkiye, Avrupa’nın güvenlik politikasının bir parçası haline gelmiştir. Avrupa, Türkiye’yi karar alma sürecine dâhil etmeyi istemese de kendi sistemi ve stratejisine dâhil etmeye çalışmıştır. Çünkü ülke Orta Asya ve Hazar bölgesi kaynaklarının Avrupa ve Dünya pazarlarına ulaştırılmasında Avrupa’ya bir alternatif sunmuş, Rusya’ya bağımlılığı önlemiştir. Türkiye bu durumu AB üyelik sürecinde kendi lehine üyelik kararının çıkması ve katılım müzakerelerinin hızlandırılmasında bir koz olarak kullanmaya çalışmıştır. Kültürel, dini ve tarihi bağları sayesinde Türkiye, kendi çevresinde işbirlikleri kurma ve AB’nin bu bölgelere girişini kolaylaştırma potansiyeline sahiptir. Ancak etnik kökenli ayrılıkçı terör, yasadışı göç ve insan kaçakçılığı gibi iç ve dış istikrarsızlığa yol açabilecek sorunları, üye olması halinde AB’nin iç sorunu haline getirme ihtimalini de bünyesinde barındırmaktadır. Bu yüzden AB, Türkiye’ye yönelik tutum ve yaklaşımlarında bu konuları öncelikli olarak değerlendirmeye almaya çalışmıştır. AB, bu durumu sıfır toplamlı bir oyun olarak algılamayı seçmiştir. Bunun sonucundaysa Türkiye, geç Westphalia uluslararası sisteminden zarar görmeye devam etmiştir. Yaşanan olayların da gösterdiği üzere Türkiye, bir dönem gördüğu zararı azaltabilmek ümidiyle sisteme bir dönem uyum sağlamaya çalışmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazar, makalenin tamamına yalnız kendisinin katkı sağlamış olduğunu beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan g dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 95-124. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop>
- Bilgin, P. (2005). Turkey's changing security discourses: The challenge of globalization. *European Journal of Political Research*, 44(1), 175-201. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2005.00223.x>
- Bozkurt, K. (2018). Suriye iç savaşı: Savaşın yarattığı mültecilik akınının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 1(1), 57-70. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsbder>
- Brzezinski, Z. (1998). *The grand chessboard, American primacy and its geostrategic imperatives*. New York: Basic Books.
- Buzan, B., Waever, O. and De Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Christenson, G.A. (2013). Liberty of the exercise of religion in the peace of Westphalia. *Transnational Law and Contemporary Problems*, 21, 721-761. Retrieved from <https://scholarship.law.uc.edu>
- ayhan, B.E. (2002). Avrupa güvenlik ve savunma politikası ve Türkiye. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 42-55. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auibfd>
- Çiftçi, K. (2018). "Westphalia sistemi"ne karşı "millet-sistemi" söylemi ve soğuk savaş sonrasında "uluslararası ilişkiler". *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 685-705. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd>
- illiler, Y. (2016). Türk siyasal hayatında devlet ve hikmet-i hükümet. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 416-430. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hmkusbed>
- Erkin, F.C. (1999). *Dışışlerinde 34 yıl, Washington Bykelliği*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Falk, R. (1999). *Predatory globalization: A critique*. Cambridge: Polity Press.
- Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R. (1995). *Global modernities*. Londra: Sage Publications.
- Fogg, K. (2002). *Avrupa Birliği'nin güncel eğilimleri ve Türkiye*. Ankara: TÜBİTAK Matbaası.
- Forcieri, L. (2006). Introduction (Trans. A. Majanlahti). In G. Gasparini (Ed.), *Turkey and European security* (pp. 9-12). İstanbul: TESEV.
- Fuller, G.E. (1997). Turkey and the Middle East Northern Tier. In L. Guazzone (Ed.), *The Middle East in global change* (pp. 43-57). Londra: Palgrave Macmillan.
- Hale, W. (2000). *Turkish foreign policy 1774-2000*. Londra-Portland: Frank Cass.
- Havel, V. (1995). Civilization's thin veneer. *Harvard Magazine*, 97(6), 32-36. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/>
- Karaosmanoğlu, A.L. and Tashan, S. (2004). *The Europeanization of Turkey's security policy: Prospects and pitfalls*. Ankara: Foreign Policy Institute.
- Keyder, . (2001). Globalleşme ve devlet. M. Koray (Ed.), *Küreselleşme ve ulus devlet içinde* (s. 135-149). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Keyman, E.F. and Öniş, Z. (2007). *Turkish politics in a changing world, global dynamics and domestic transformations*. İstanbul: Bilgi University Publications.
- Khalaf, S. ve Ilgar, R. (2017). Suriyeli mülteciler ve Türkiye'de mülteci sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 40-52. Erişim adresi: <http://tursbad.hku.edu.tr/tr/>
- Kıbaroğlu, M. (1996). Impact of the Northern Tier on the Middle East: A rejoinder. *Security Dialogue*, 27(3), 319-324. <https://doi.org/10.1177/0967010696027003007>
- Koak, O. ve Gndz, R.D. (2016). Avrupa Birliği g politikaları ve gmenlerin sosyal olarak ierilmelerine etkileri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil>

- Larrabee, F.S. and Lesser, I.O. (2003). *Turkish foreign policy in an age of uncertainty*. Santa Monica: RAND.
- Müftüler Baç, M. (1997). *Turkey's relations with a changing Europe*. Manchester: Manchester University Press.
- Müftüler Baç, M. (2006). Turkey's accession to the EU: Its potential impact on common European security and defence policy. G. Gasparini (Ed.), *Turkey and European security* (pp. 13-28). İstanbul: TESEV.
- Nowak, M. (2003). *Introduction to the International human rights regime*. Leiden: Brill Academic Publishers.
- Olçay, O. (t.y.). "Hasan Saka", *Hasan Saka'ya armağan*. Ankara: Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları.
- Olson, R. (1996). *The Kurdish nationalist movement in the 1990s: Its impact on Turkey and Middle East*. Lexington: The University Press of Kentucky.
- Orhan O. ve Şenyücel Gündoğar, S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri* (Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) Rapor No. 195). Erişim adresi: https://orsam.org.tr/d_hbanaliz/201518_rapor195tur.pdf
- Orhan, O. (2014). *Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu: Bulgular, sonuçlar ve öneriler* (Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) Rapor No. 189). Erişim adresi: https://orsam.org.tr/d_hbanaliz/201452_189tur.pdf
- Öniş, Z. and Türem, U. (2001). Business, globalization and democracy: A comparative analysis of Turkish business associations. *Turkish Studies*, 2(2), 94-120. <https://doi.org/10.1080/714005691>
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uksad>
- Özel Özcan, M.S. (2019). Westphalian devletler sistemi ve modernleşmenin geleneksel dünyanın büyük güçleri olan imparatorluklara etkisi. *Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(1), 49-62. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kkujebpir>
- Öztürk S. ve Çoltu, S. (2018). Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bsbd>
- Rosenau, J.N. (1996). The dynamics of globalization: Toward an operational formulation. *Security Dialogue*, 27(3), 247-262. <https://doi.org/10.1177/0967010696027003002>
- Rosenau, J.N. (2006). *The study of world politics, globalization and governance*. New York: Routledge.
- Rubin, B. and Kirişçi, K. (2001). *Turkey in world politics: An emerging multiregional power*. Boulder: Lynne Rienner.
- Rustow, D.A. (1989). *Turkey: America's forgotten ally*. New York: Council on Foreign Relations Press.
- Salihpaşaoğlu, Y. ve Gümüş Boyacı, Ö.T. (2020). Bir modern devlet ve egemenlik miti, Westphalia Barışı. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 191-224. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd>
- Sander, O. (2006). *Siyasi tarih: İlkçağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Saray, M. (2000). *Sovyet tehdidi karşısında Türkiye'nin NATO'ya girişi, III. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın hatıraları ve belgeleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Shaffer, B. (2006). Turkey's energy policies in a tight global energy market. *Insight Turkey*, 8(2), 97-104. Retrieved from <https://www.insightturkey.com/>
- Tahiroğlu, M. and Ismael, T.Y. (2000). *Turkey in the 21st century: Changing role in world politics?* Gazimagusa: Eastern Mediterranean University Press.
- Tekin, A. and Wiliams, S.A. (2009). Turkey and EU energy security: The pipeline connection. *East European Quarterly*, 42(4), 419-434. Retrieved from <https://politicalscience.ceu.edu/>

- Teschke, B. (2017). *1648 sylencesi: Sınıf, jeopolitik ve modern uluslararası ilişkilerin kuruluşu* (ev. B. Őimřek). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Uygun, O. (2014). *Devlet teorisi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Warf, B. (2008). *Time-space compression: Historical geographies*. New York: Routledge.
- Weber, M. (1978). *Sosyoloji yazıları* (ev. T. Parla). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Wilson, P.H. (2008). The causes of the thirty years war 1618-48. *The English Historical Review*, 123(502), 554-586. Retrieved from <https://www.jstor.org/journal/englhstrevi>
- Winrow, G. (2006). Possible consequences of a new geopolitical game in Eurasia on Turkey as an emerging energy transport hub. *Turkish Policy Quarterly*, 5(2), 49-63. Retrieved from <http://turkishpolicy.com/>
- Yeşilbursa, B.K. (2001). The American concept of the "Northern Tier" defence project and the signing of the Turco-Pakistani agreement, 1953-54. *Middle Eastern Studies*, 37(3), 59-110. <https://doi.org/10.1080/714004409>
- Yılmaz, M.E. (2007). Westphalia'dan günümüze savaş. *Uluslararası İlişkiler*, 4(14), 17-38. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi>
- Yılmaz, S. (2006). Turkey and European Union: A security perspective. In G. Gasparini (Ed.), *Turkey and European Security* (pp. 51-64). TESEV: İstanbul.

INTERNATIONAL POLITICAL ORDER AND THE SECURITY OF TURKEY

EXTENDED SUMMARY

Aim of Study

The globalization process that accelerated in the last quarter of the 20th century opened up the role of states in the international system to discussion. With the effect of this process, the meaning of concepts and terms such as national security, independence and sovereignty began to deviate from their meaning in the classical Westphalian international system. In the new era, non-state actors, which can be at least as effective as states, have started to operate in the international system. Issues such as terrorism, environmental problems, global economic crises and the energy security have become the main issues that concern the whole world. Therefore, states have begun to feel the need to integrate their policies and act together in order to overcome those problems. Therefore, the need to redefine the concepts of independence and sovereignty has emerged.

Comparative Evaluation

There are experts who claim that the Westphalia international system has undergone changes in accordance with the conditions of the Globalization and similar processes, lasted in the end of the Second World War. Contrary to this claim, it looks that the Westphalian system continues. However, its dominant position is threatened by new political discourses and approaches such as Globalization. However, since a new international political system has not emerged, it continues to exist. For this reason, there are also opinions that the international system has not changed and the reactions are periodical. This period of time from the Second World War to the present day and still continues is called the Late Westphalia International System. In this research, Turkey's position in this system and its security-related activities will be discussed. There are many works in the literature on Turkey's security. However, the point where these studies differ from the existing ones is that they will interpret the international system from the perspective of the late Westphalia international system and evaluate Turkey's security priorities from this perspective. Domestic and foreign sources related to the subject were inspected and it was preferred to use them together in the writing of this research. Dialectical and explanatory approach was used while writing the research.

Since a dialectical and chronological method is preferred in the study, at first giving information to the readers about the nature of the Westphalian system was a priority, which first shaped the international system and allowed it to emerge. In addition to this information, Turkey, which is a part of that system, and its attitude towards security and the effect of this attitude on the late Westphalian system.

Joseph S. Nye divides power in international relations into two: soft power and hard power. In order to support Turkey to become a hard power in its region, Turkey needs to become a stronger. In order to become regional power, it will need to be a center of attraction by supporting its hard power with soft power elements. Although it has conflicting interest with the EU and Arab world, it is an attractive political, cultural and economic partner for the Caucasus and Central Asian states. Due to historical and geopolitical conditions, Turkey is seriously affected by the

paradoxes of Globalization, which is one of the important components of the late Westphalian international system. Because of this new situation, Turkey has found itself in a very complex situation with the Western world in terms of politics and ideology. On the other hand, the situation with the Western world is becoming more tense due to increasing nationalism.

In this new international political conjuncture, Turkey needs to secure borders and find peaceful neighbors, but this is almost impossible, especially in the Middle East region. Due to new threats and dangers, Turkey has turned from a flank country to a front country. Therefore, Turkey's diplomacy has been trying to be more active recently.

Conclusions

The international system is undergoing significant change. With the influence of Globalization, the classical Westphalian international system is trying to transform into a different and new structure called the late Westphalian system, which surpasses the existing system. Since the Westphalian and post-Westphalian parameters coexist in the international system together, the structure called the late Westphalian international system emerges as a hybrid structure. It is very difficult for a state to adapt to this new but uncertain international system on its own. Turkey, one of these states, is a state that is quite turbulent but has deep-rooted and historical experience and knowledge. However, the late Westphalian international system is becoming a serious security threat for Turkey.